

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION AND DEVELOPMENT OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE PRODUCTION POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

УДК 658.589:338

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct46-21>

Воронкова Т.Є.¹

к.е.н., доцент, професор кафедри економіки та сфери обслуговування Київський національний університет технології та дизайну

Вовкодав А.Ю.²

магістр Київський національний університет технології та дизайну

Voronkova Taisiya

Kyiv National University of Technologies and Design

Vovkodav Anastasiia

Kyiv National University of Technologies and Design

У статті розглянуто особливість формування та розвитку конкурентних переваг виробничого потенціалу підприємства. Визначено, що ефективність виробництва залежить від рівня розвитку та ступеню використання у взаємодії основних елементів виробництва. Охарактеризовано основні елементи системного підходу до розробки системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства, які необхідно враховувати при реалізації процесу розвитку сучасних корпоративних інформаційно-керуючих систем. Визначено основні принципи створення системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства. Визначено, що ключовим моментом побудови системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства є коректний вибір об'єктів управління, що здійснюється на основі аналізу потреб зацікавлених економічних суб'єктів. **Ключові слова:** потенціал, виробничий потенціал, розвиток виробничого потенціалу, конкурентні переваги, система, системний підхід.

В статье рассмотрены особенности формирования и развития конкурентных пре-

имуществ производственного потенциала предприятия. Определено, что эффективность производства зависит от уровня развития и степени использования во взаимодействии основных элементов производства. Охарактеризованы основные элементы системного подхода к разработке системы формирования и развития производственного потенциала предприятия, которые необходимо учитывать при реализации процесса развития современных корпоративных информационно-управляющих систем. Определены основные принципы создания системы формирования и развития производственного потенциала предприятия. Определено, что ключевым моментом построения системы формирования и развития производственного потенциала предприятия является корректный выбор объектов управления, который осуществляется на основе анализа потребностей заинтересованных экономических субъектов.

Ключевые слова: потенциал, производственный потенциал, развитие производственного потенциала, конкурентные преимущества, система, системный подход.

The statue looks at the peculiarity of the form and the development of competitive advantage of the potential of the enterprise. Visibly, the effectiveness of creativity to accumulate a steady growth and development of the level of competitiveness in the interaction of the basic elements of creativity. Describes the basic elements of the system approach to the dismantling of the system formation and development of vibratory potential of the enterprise, which need to steal during the realization of the process of development of modern corporate information and telecommunication systems: Installation of the central organization of the systems and the framework of its functions; specifying specific criteria, the impact and the goals of the functions of the systems; development of the systems of the basic display of the functions of the systems; form a storehouse of entries; disassembly of the functional structure of the systems and the development of the operating potentials; setting up regulations for the development and renewal of the systems. In this context, the basic principles of the formation of systems and the development of productive capacity of the industry are defined. Characterized for industrial enterprises, which operate in a short period, three possible variations in behavior: production for the maximum profit; production for the minimum of income; production for the minimum of income. Consequently, the key moment is to encourage the formation and development of a vibratory potential of the management system, which is based on the basic analogy of the consumption of economic resources. Designed, with the help of the systems of formation and development of the diversification potential of the activity, there are products, current grows in volume, financial results, technologies, which are based on the activity, activates, work resources, financial management, information and knowledge. The financial results of the company's activity are the result of its efficiency and effectiveness in the opposite direction of the investment policy, in the center of which are the main components of the current technology and the results of which are reflected in its visibility in the activities of the company.

Key words: potentials, development of potentials, competitive bravery, system, system approach.

Постановка проблеми. Становлення конкурентно-ринкової економіки в Україні, перетворення її у відкриту систему та розширення доступу на її ринки зарубіжних товаровиробників роблять об'єктивно необхідним проведення комплексного наукового аналізу та вирішення проблеми зростання конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств.

Можливості підприємства конкурувати на певному ринку безпосередньо залежать від конкурентоспроможності виробленої ними продукції та

сукупності соціально-економічних та організаційних факторів діяльності підприємства, що роблять вплив на результати конкурентної боротьби. Сфера виробництва зазнала глибоких перетворень через розробку нових технологічних рішень, переоснащення, інноваційну діяльність. Завдання конкуренції перейшло зі сфери нарощування виробничих потужностей і пошуку нових ринків збуту до сфери інформаційних технологій, маркетингу і невиробничих заходів. Проте роль виробничого аспекту не можна недооцінювати. Виробництво є основою

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8648-117X>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3857-8903>

бізнесу промислових підприємств, а отже, потребує знаходження нових, цілеспрямованих і конкретних рішень для підвищення його потенціалу з урахуванням вимог і побажань споживачів продукції для отримання стійких конкурентних переваг на ринку в довгостроковій перспективі

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній економічній літературі приділяється значна увага проблемі ефективності використання виробничого потенціалу та його впливу на зростання конкурентних переваг, які розглядаються науковцями, виходячи з різних аспектів дослідження. Ці проблемні питання розглядали такі дослідники: О. Анчишкіна, О. Арєф'єва, А. Архангельський, І. Должанський, О. Добикіна, Т. Загорна, І. Рєпіна, О. Федонін, О. Олексюк, Ф. Євдокімов, О. Мізін та ін. Серед зарубіжних вчених на увагу заслуговують роботи І. Ансоффа, П. Друккера, Р. Гранта, Д. Пенга, Д. Тееса, Д. Колліса, Л. Корбетті, Г. Кларідгея та ін.

Постановка завдання. Формулювання цілей статті полягає в дослідженні та узагальненні існуючих методичних підходів до формування виробничого потенціалу промислових підприємств в умовах конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Ефективність виробництва залежить від рівня розвитку та ступеню використання у взаємодії основних елементів виробництва, які, в свою чергу, визначаються системою численних показників.

Стан техніки, технології, організації праці та управління характеризує організаційний й технічний рівень виництва, який виступає умовою конкурентоспроможності підприємства.

Найбільший економічний ефект досягається при комплексному підвищенні організаційно-технічного рівня виробництва, що потребує різних витрат для свого вдосконалення. Це обумовлює моделювання організаційного-технічного рівня не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку окремих його елементів та визначальних факторів.

Розробка будь-якої складної системи, до якої, безумовно, відноситься й система формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства, вимагає взаємопов'язаного здійснення робіт зі створення, вдосконалення та розвитку системи, що може бути досягнуто тільки при використанні методів системного моделювання та проєкування.

Системний підхід при створенні системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства передбачає [1]:

- встановлення цільової орієнтації системи та меж її функціонування;
- визначення конкретних критеріїв, об'єктів та цілей функціонування системи;
- розробку системи базових показників функціонування системи;
- формування складу завдань;

– розробку функціональної структури системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства;

– встановлення регламентів прийняття управлінських рішень при зміні показників діяльності системи;

– визначення регламентів розвитку та вдосконалення системи.

Розглянемо докладніше деякі елементи системного підходу до розробки системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства.

При встановленні цільової орієнтації системи слід враховувати дві, принципово різні, ситуації [2].

1. Створення системи передбачається на підприємстві, яке використовує тимчасові технології управління, тобто поставлені й досить ефективно функціонують системи стратегічного та бізнес-планування; впроваджена система бюджетування; менеджмент підприємства володіє всією необхідною для прийняття управлінських рішень інформацією тощо. В такому випадку впровадження системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства не буде протидіяти сформованій системі управління, а доповнить її певними характеристиками, які повинні бути включені в контур моніторингу. При цьому витрати на створення та впровадження системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства будуть відносно невеликі.

2. Створення системи формування та розвитку виробничого потенціалу передбачається на підприємстві, що знаходиться на нижніх щаблях розвитку з точки зору застосування ефективних інструментів управління та ефективності своєї фінансово-господарської діяльності. В такому випадку для підприємства важливо усвідомити необхідність переходу від тактики «латання дірок» до комплексної системи дій, спрямованих на забезпечення високого рівня конкурентних переваг на ринку товарів. Очевидно, що витрати на створення й впровадження даної системи будуть значно вище, ніж у першому випадку. Проте, в умовах поетапної реалізації системи, яка допускає поділ проєкту з її постановки, як показує досвід, кожний попередній етап дозволяє генерувати грошовий потік, достатній для фінансування наступних. Для більшості промислових підприємств найбільш характерною є саме така ситуація.

При розробці, впровадженні та вдосконаленні системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства необхідно враховувати процеси розвитку сучасних корпоративних інформаційно-керуючих систем, можливість інтеграції в які повинна бути обов'язково передбачена.

У зв'язку з цим, основними принципами створення системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства є [3]:

- ефективність та доцільність функціонування системи;

– проблемно-цільова спрямованість структурної, функціональної моделі системи, а також складу ключових бізнес-процесів забезпечення конкурентоспроможності;

– системність розробки, впровадження та розвитку.

Економічна сутність критерію доцільності функціонування системи полягає в тому, що в несприятливих умовах господарювання рішення про тимчасове припинення виробництва повинно прийматися не за умови зникнення прибутку, а пізніше, коли збитки від виробництва починають перевищувати величину постійних витрат. Очевидно, що для промислового підприємства, що діє в короткостроковому періоді, можливі три принципи варіанти поведінки [4]:

- 1) виробництво заради максимізації прибутку;
- 2) виробництво заради мінімізації збитків;
- 3) припинення виробництва.

Традиційний для автоматизованого управління принцип проблемно-цільової орієнтації відображає орієнтацію на ефективність функціонування підприємства при кожному з вищенаведених варіантів. Використання цього принципу є найважливішою умовою досягнення при кожному варіанті заданих значень показника конкурентоспроможності.

Принцип системності змушує розглядати процес створення системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства не як одноразовий акт, що закінчується впровадженням певної сукупності управлінських завдань, а як послідовний процес оптимізації маркетингових, виробничо-технологічних, фінансово-економічних та організаційних бізнес-процесів підприємства, що забезпечують його конкурентоспроможність. В цілому можна визначити мету створення системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства як підвищення ефективності діяльності промислового підприємства на основі розробки механізму комплексної оцінки обґрунтованості всіх прийнятих управлінських рішень з точки зору їх впливу на підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринках товарів, що проявляється в стійкому збільшенні величини сукупного потенціалу підприємства, основою якого є виробничий потенціал. У зв'язку з цим система формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, які функціонують в часі в рамках діючого підприємства як єдине ціле, при цьому вирішується головне завдання – досягнення запланованих стратегічних цілей розвитку (зростання потенціалу) підприємства [5].

Ключовим моментом побудови системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства є коректний вибір об'єктів управління, що здійснюється на основі аналізу потреб

зацікавлених економічних суб'єктів. До числа цих економічних суб'єктів можна відносити окремих осіб, групи осіб, інститути та організації (постачальників, споживачів, кредитні організації, акціонерів тощо), які впливають на досягнення цілей підприємства, та, в свою чергу, здійснення власних цілей яких залежить від успішності діяльності підприємства.

За результатами досліджень стану та особливостей управління на вітчизняних промислових підприємствах, а також вивчення потреб перерахованих вище економічних суб'єктів вдалося виділити ряд об'єктів, інформація про показники яких є визначальною при прийнятті рішень про доцільність та ефективність співпраці з підприємством або придбанні його продукції. Об'єктами системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства є продукція, поточний грошовий потік, фінансові результати, технології, що використовуються на підприємстві, активи, трудові ресурси, джерела фінансування, інформація та знання.

Продукція, конкурентоспроможність якої формується на всіх етапах підприємницького процесу, є, з одного боку, результатом конкурентоспроможності підприємства в цілому, а з іншого боку, являє собою основне джерело генерації грошового потоку від операційної діяльності підприємства. Поточний грошовий потік є основою створення зростаючої вартості підприємства. Він може бути розглянутий як результат знайденого компромісу між високою платоспроможністю та рентабельною фінансово-господарською діяльністю, яка проявляється в зростанні основних фінансових результатів. Абсолютні та відносні фінансові результати функціонування підприємства багато в чому залежать від ефективності обраних напрямків інвестиційної політики, в центрі яких повинні бути сучасні технології та результати якої знаходять своє відображення в зміні активів (майна) підприємства. Одним з інструментів раціональної інвестиційної стратегії вважається вибір найбільш доцільних в даних конкретних умовах джерел фінансування. В числі їх джерел можуть бути й кошти, що залучені з ринку капіталів, та реінвестований прибуток підприємства. На цьому важливому об'єкті управління відбувається перетин завдань пошуку інвестиційних проєктів, необхідних для розвитку бізнесу та мінімізації сукупних ризиків, та вибору оптимальних за вартістю джерел фінансування [6].

Ще одним об'єктом, що вимагає особливої уваги, є такий об'єкт системи управління виробничим потенціалом як інформація та знання. Рішення завдання забезпечення привабливості підприємства для всіх економічних суб'єктів, так або інакше зацікавлених в його діяльності, неможливо без продуманої системи розкриття та представлення

інформації про підприємство. Політика інформаційної відкритості та прозорості при одночасному вирішенні завдань інформаційної безпеки підприємства є найважливішою умовою його конкурентоспроможності.

Отже, система формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства повинна створюватися як техніко-організаційна система, що складається з комплексу технічних засобів, програмних продуктів, інформаційних та обчислювальних систем, взаємопов'язаних з виробничою, фінансовою та організаційною структурою підприємства. При цьому передбачається безумовна інтеграція системи управління виробничим потенціалом та інших інформаційно-управлінських систем на даному підприємстві.

Висновки з проведеного дослідження.

Конкурентоспроможний виробничий потенціал промислового підприємства – це здатність підприємства виробляти й реалізовувати конкурентоздатну продукцію при раціональному використанні наявних ресурсів та потужності, в обсягах, необхідних для стабільного функціонування та розвитку підприємства (процесу відтворення) в умовах ринкових відносин.

Системний підхід при створенні системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства передбачає: встановлення цільової орієнтації системи і рамок її функціонування; визначення конкретних критеріїв, об'єктів та цілей функціонування системи; розробку системи базових показників функціонування системи; формування складу завдань; розробку функціональної структури системи формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства; визначення регламентів розвитку й вдосконалення системи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Головова Л.С. Сукупний економічний потенціал корпорації : формування та розвиток : монографія. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. 340 с.

2. Карачина Н.П. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. *Економічний простір*. 2014. № 86. С. 164–172.

3. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства: формування та використання. 2-ге вид. перероб. та доп. : підручник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 248 с.

4. Селезньова О.В. Теоретичні основи системного управління конкурентним потенціалом підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 6. С. 209–213.

5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2005. С. 20–31.

6. Ішук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств. *Регіональна економіка*. 2005. № 3. С. 48–56.

REFERENCES:

1. Holovkova L.S. (2009) Sukupnyi ekonomichniy potentsial korporatsii: formuvannia ta rozvytok [Aggregate economic potential of the corporation: formation and development] : monohrafiia. Zaporizhzhia: Vyd-vo KPU, 340 s.

2. Karachyna N.P. (2014) Konkurentnyi potentsial ta yoho rol u formuvanni konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Competitive potential and its role in shaping the competitiveness of the enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 86, pp. 164–172.

3. Kasianova N.V. (2013) Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta vykorystannia [Enterprise potential: formation and use]. 2-he vyd. pererob. ta dop.: pidruchnyk. Kyiv: «Tsentr uchbovoi literatury», 248 p.

4. Seleznova O.V. (2012) Teoretychni osnovy systemnoho upravlinnia konkurentnym potentsialom pidpriemstva [Theoretical bases of system management of competitive potential of the enterprise]. *Biznes Inform*, no. 6, pp. 209–213.

5. Krasnokutska N.S. (2005) Potentsial pidpriemstva: formuvannia ta otsinka [Enterprise potential: formation and evaluation]: navch. posib. Kyiv: TsNL, pp. 20–31.

6. Ishchuk S. (2005) Kontseptualni zasady formuvannia ta rozvytku vyrobnychoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv [Conceptual bases of formation and development of production potential of industrial enterprises]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3, pp. 48–56.